

СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ БАГАТОМОВНОСТІ ШКОЛЯРІВ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ

В статті проаналізовано роботи провідних вчених соціолінгвістичного напрямку, у яких визначені засади розвитку багатомовності школярів у країнах Західної Європи в контексті багатомовної освіти.

Ключові слова: багатомовна освіта, багатомовність, плюрилінгвізм, мультилінгвізм, білінгвізм, диглосія, соціолінгвістичні засади.

Постановка проблеми Розвиток мовознавства сприяв усвідомленню багатомовності світу та актуалізації потреб формування здатності спілкуватися кількома мовами. Дослідження соціолінгвістичного напрямку дали змогу глибше проникнути в природу мови, виявити умови її побутування й динаміку розвитку, по-новому представити онтологічну картину мови як суспільного явища [5, с.9]. Процеси глобалізації та інтеграції в країнах Європи актуалізували потребу багатомовності європейців та зробили нагальним процес вирішення проблем розвитку багатомовної освіти як засобу формування багатомовності на індивідуальному рівні — плюрилінгвізму (*plurilingualism*), що означає особливу здатність людини, готовність послуговуватися кількома мовами, а також збереження існуючої та подальшого розвитку колективної багатомовності — мультилінгвізму (*multilingualism*), явища суспільного рівня, котре позначає співіснування різних мовних співтовариств на одному географічному просторі, зокрема в умовах багатомовного міста чи багатомовної країни [13, с.19; 14, с.168; 16, с.13-15;].

Мета статті полягає у аналізі соціолінгвістичних засад формування процесу багатомовності в умовах багатомовної освіти в країнах Західної

Європи, які охоплюють широке коло питань, зокрема вивчають закономірності співіснування мов у сучасному суспільстві, досліджують роль та значення багатомовності у соціумі країн Західної Європи, а також аналізують вплив кількох мов на процес соціалізації особистості школярів у процесі навчання.

Виклад основного матеріалу. Проблема багатомовності привертає увагу фахівців багатьох галузей науки, що відображається в різних професійних підходах до опису мовних явищ та мовленнєвих процесів. Це приводить до існування термінів, які мають істотні відмінності в їх трактуванні. Саме тому, перш за все, розглянемо поняття та *багатомовність, білінгвізм (двомовність)* та *диглосія*. Стан, коли люди спілкуються багатьма або кількома мовами означено як *багатомовність* [7, с.73]. *Білінгвізм* є особливим випадком багатомовності і означає двомовність персональну — двомовність особи, але нерідко цей термін застосовують для зазначення мовної ситуації в країні чи регіоні, тобто володіння й користування певною групою етносу одночасно двома мовами: однією як рідною, іншою набутою, але важливою для спілкування в деяких комунікативних сферах [9, с. 52-53]. Білінгвізм вважають найпоширенішим типом багатомовності у випадках, коли важливим є сам факт володіння людиною більше, ніж однією мовою, протиставляючи йому мовну свідомість монолінгва, або особи, яка володіє лише однією мовою [6; 9, с. 52-53; 11, с.10; 20]. Білінгвізм суттєво відрізняється від диглосії, бо *диглосія* — це двомовність спільноти, але не просто функціонування двох мов на певній території, це також форма володіння двома системами мовлення, або підсистемами однієї мови, за якої ці мови і системи функціонально розподілені. В контексті диглосії в офіційних ситуаціях людина користується однією мовою, а в побуті іншою. Важливою ознакою диглосії є свідомий вибір мовленнєвої системи задля успішної комунікації; тоді як білінгвізм насичений явищами інтерференції і мимовільним змішуванням мовних систем у спілкуванні [6].

Багатомовність — це продукт соціальних, етнічних та лінгвістичних контактів, а отже явище соціально обумовлене. **Н. Лавриченко** в роботі присвяченій дослідженню проблем шкільної соціалізації зазначає, що починаючи з 70-х минулого століття у руслі формування та зміцнення демократичних ціннісних засад західноєвропейського суспільства відбулася зміна педагогічної стратегії стосовно дітей-вихідців з сімей національних та етнічних меншин. У цей період стали сприймати позитивно і максимально сприяти інтелектуальному та культурному розвитку учнів-представників національних та культурних спільнот [4 с.131-133].

Науковий напрям, що виник у відповідь на потреби суспільства від перетину лінгвістики і соціології, отримав назву *соціолінгвістика*. Серед наукових інтересів його представників соціальний аспект усіх існуючих лінгвістичних проблем, зокрема багатомовність на соціальному та індивідуальному рівнях, білінгвізм і диглосія як взаємодія соціально протиставлених одна одній підсистем однієї мови. Слід відмітити, що значний внесок у розробку теорії двомовності, мовної взаємодії внесли роботи відомих радянських дослідників: **В. Авроріна**, **Б. Малиновського**, **Ю. Дешерієва** та інших. Але витoki наукових досліджень, в яких мова вивчалась у її зв'язках із соціальними явищами, знаходимо у європейській традиції, передусім у Франції — батьківщині соціології. Наприкінці XIX ст. тут виникла школа соціальної лінгвістики, яка поєднувала методи дослідження мовознавства, соціології і психології. Засновником школи був французький мовознавець і соціолог **А. Мес** (фр. *Antoine Meillet*) [3, с.32]. Працюючи спільно із данським лінгвістом **О. Есперсеном** (*Otto Jespersen*) дослідники доклали значних зусиль до вивчення практичних аспектів впливу кількох мов у ареалі їх функціонування.

Важливою для розвитку соціолінгвістики була концепція **Й. Вайсгербера** (нім. *Johann Leo Weisgerber*), відома під назвою «*Закон мовної спільноти*», яка спирається на положення, згідно з яким будь-яка мова існує лише в межах

певного колективу людей, для яких ця мова є рідною і впливає на формування мовного світогляду її носіїв. Під «мовним світоглядом» вчений розумів усю існуючу в рідній мові скеровану духовну енергію. Особливої ваги для нашого дослідження має визначення Й. Вайсгербером ролі мови у процесах етнічної само ідентифікації [1, с. 55-56]. В його основі наявність емоційного зв'язку людини з рідною мовою, що є базисом права на навчання рідною мовою. З нею співзвучні висновки представників данської школи лінгвістики **Л. Єльмслева** (фр. *Louis Hjelmslev*), **В. Брьондаля** (дат. *Viggo Brøndal*), **Х. Ульдаля** (дат. *Hans Uldall*) про мову як універсальну систему з детермінованим характером, яка на соціальному рівні пов'язана з конкретними колективами людей, а індивідуальний рівень стосується свідомості кожної конкретної особистості, тому залежить від нейрофізіологічних процесів [1, с.14].

Для нашого дослідження цінною є «**Теорія вроджених ідей і глибинних мовних структур**» американського лінгвіста **Н. Хомського** (*Noam Chomsky*), в якій вчений обґрунтовує думку про те, що мовні універсалії генетично закладені в сучасній людині, а схильність до засвоєння мов є вродженою. Наявність таких універсалій дає змогу припустити, що усі мови побудовані за одним зразком і виявлення цих універсалій буде основою для побудови універсальної граматики [1, с.84]. Н. Хомський був перший із науковців, хто у 1965р. повернув у понятійний апарат лінгвістики термін «компетенція» з посиланням на роботу фон Гумбольта 1822 р. і розвинув теорію **лінгвістичної компетенції** (*linguistic competence*), відокремивши її від застосування мови (*linguistic performance*). Послідовник Н.Хомського етнолінгвіст і соціолог **Д. Хаймс** (*Del Hymes*) розмежував поняття **мовної компетенції** та **комунікативної компетенції**. В 1960-ті роки у США він започаткував новий науковий напрям — «етнографії мовлення», в якому предметом дослідження став аналіз проявів мови у соціокультурному контексті [18, с.269-293].

Процеси взаємодії кількох мов, соціальне та культурне середовище цього процесу досліджував **У. Вайнрайх** (*Uriel Weinreich*). Вчений дав загальновідоме визначення двомовності та білінгвізму. За його пропозицією практику поперемінного використання двох мов стали називати *двомовністю*, а тих, хто такою практикою користується — *двомовними особами*, або *білінгвами*. Його вважають ученим, який заклав підвалини теорії двомовності та багатомовності, запропонував методикку дослідження мовних контактів і мовних універсалій. Низький рівень дослідженості явища багатомовності він пояснював «...зацікавленістю правлячих кіл деяких європейських та американських країн повністю стандартизувати застосовувану там (офіційну) мову як засіб національного існування» [2, с. 22].

Дослідженню конкретних мовних ситуацій у багатонаціональних державах і вивченню способів рішення різноманітних проблем, пов'язаних із врегулюванням мовних стосунків між представниками національних меншин присвячені роботи **Е. Хаугена** (*Einar Ingvald Haugen*), який запропонував вважати за прояв білінгвізму здатність мовця продукувати будь-які осмислені вислови нерідною мовою і запровадив поняття *мовної екології*, де увага сфокусована на взаємодії мов у соціумі [10, с.188]. Закономірності існування багатомовності в суспільстві досліджували провідні американські вчені **Дж. Фішман** (*Joshua Aaron Fishman*) та **Ч. Фергюсон** (*Charles Albert Ferguson*). Вчені досліджували *диглосію* як особливий випадок незбалансованої двомовності, — стан, за якого одна мова застосовується у високих «не побутових» сферах, як то наука, освіта, церковні справи, а іншою — послуговуються лише у повсякденному житті. На основі таких спостережень вчені вперше відмітили недосконалий характер опанування престижною мовою в школі без застосування її в побуті. [10, с.116; 15]. Зокрема Ч. Фергюсону належить визначення терміну *мовна ситуація* (*language situation*) як загальна система використання мов у певний час на певній території. Вона включає такі

складові: кількість мов, які саме мови є застосовуваними на певній території, і за яких обставин, кількість осіб, які послуговуються цими мовами, як ставляться члени спільноти до цих мов [10, с.131]. Науковий внесок Дж. Фішмана надзвичайно вагомий для нашого дослідження, бо вчений чітко протиставляє терміни «білінгвізм» і «диглосія», вчений характеризує «білінгвізм» як — індивідуально-психологічний феномен, а «диглосію» — як соціологічний. Окрім цього вчений запропонував ще один термін — «білінгвізм без диглосії», досить характерну ситуацію для сучасних країн Західної Європи, в умовах якої мігранти застосовують у внутрішньо груповому спілкуванні свою рідну мову, тоді як спільнота в цілому цю мову ігнорує [10, с.116-117].

Досліджуючи існуючі у багатомовному суспільстві закономірності німецький соціолінгвіст **Г. Клосс** (*Heinz Kloss*) запропонував розрізняти поняття «національна одномовність», «двомовність і білінгвізм», «індивідуальна одномовність», «багатомовність». Він писав у своїй роботі «*Types of multilingual communities: discussion of ten variables*», що національна одномовність може комбінуватися з індивідуальною двомовністю і багатомовністю, але національна двомовність і багатомовність обов'язково передбачає індивідуальну двомовність і багатомовність більшості членів спільноти. Здатність послуговуватися кількома мовами передбачає наявність єдиного соціально-комунікативного колективу, який характеризується використанням мов, які функціонально доповнюють одна одну [10, с.114-114; 19, с. 39-47]. Результати досліджень цих вчених довели необхідність глибокого опанування усіма школярами державною (офіційною) мовою в країні проживання як засобу спілкування та запоруку академічного і професійного успіху в житті представників усіх національностей.

В сучасних соціологічних дослідженнях зафіксовано, що вміння послуговуватися мовою, що має міжнародний статус, надзвичайно важливе в епоху глобалізації та інтеграції. Разом із тим прискорення темпів глобалізації

викликало появу критичних теорій мовних і культурних аспектів цього процесу. Обґрунтуванню потреб формування багатомовності в контексті існуючої нині ієрархії мов, та зокрема глобалізації англійської мови, присвячені досить відомі в наукових колах концепції «*культурного імперіалізму*» Дж. Томлінсона, «*мовного імперіалізму*» Р.Філіпсона та «*лінгвіцизму*» Т.Скутнаб-Кангас. В роботах цих авторів зазначено, що англійська мова нерідко є причиною мовно-культурної дискримінації стосовно осіб, які не володіють цією мовою. Зокрема **Дж. Томлінсон** (*John Tomlinson*) розглядає взаємозв'язок між глобалізацією і культурною сферою суспільства, розкриває проблему витіснення автентичних мов і культур у процесі вторгнення сильнішої (англійської чи американської) культури і її подальше домінування [25]. **Р. Філіпсон** (*Robert Phillipson*) вивчає закономірності розвитку культурної гегемонії завдяки застосуванню мовної експансії. На думку вченого мовний імперіалізм є частиною ширшого явища — «культурного імперіалізму», який є одним із кількох взаємопов'язаних типів імперіалізму: економічного, політичного, військового [22]. **Т.Скутнаб-Кангас** (*Tove Skutnabb-Kangas*) описує існуючу дискримінацію мовних меншин застосовуючи текст Конвенції ООН від 1948 р. про запобігання геноциду. Авторка вважає, що «основним агентом мовного і культурного геноциду нині є індустрія свідомості, в якій система формальної освіти відіграє одну із провідних ролей» [23, с. 36-63].

У зв'язку із ростом наукового інтересу до проблем формування багатомовності останнім часом у науковій літературі можна зустріти чимало спроб дослідників запропонувати власну точку зору на поняття «багатомовність», «білінгвізм» та особливості процесу їх формування в контексті формальної освіти. Ми вважаємо конструктивною позицію **К. Бейкера** (*Colin Baker*), **Дж. Куммінза** (*Jim Cummins*), **В. Макі** (*William Maskey*), які пропонують розглядати багатомовність і білінгвізм як динамічний

процес, який безпосередньо стосується способів, за якими особа здатна застосовувати чотири види мовленнєвих умінь у більше, ніж одній мові [21, с.9]. **Ф. Хердіна** (*Phillip Herdina*) та **У.Джеснер** (*Ulrike Jessner*) в роботі «Динамічна модель мультилінгвізму: зміни психолінгвістичної перспективи» створили концептуальну модель багатомовності у вигляді системи, за допомогою якої продемонстрували і прокоментували здатності багатомовної особи, якій притаманна: а) еластичність як здатність адаптуватися до тимчасових змін в оточенні та б) пластичність як можливість розвивати нові властивості в) взаємопов'язаних елементів у відповідь на зміну умов. Ця модель отримала назву «Динамічна модель мультилінгвізму» (*DMM*). Дослідники зазначають, що комунікативні потреби мовця спричинені психологічними і соціальними умовами, вони є рушійною силою опанування мови і її застосування [17].

Особливості впливу кількох мов на процес соціалізації особистості є предметом наукового інтересу багатьох відомих дослідників галузі та педагогів, які безпосередньо задіяні в процесі формування багатомовної компетентності школярів. Дослідниця із Іспанії **Я. Сеноз** (*Jasone Cenoz*) створила докладний аналіз багатомовної освіти на основі ситуації в іспанській провінції Баскія, у якому скористалася лінгвістичним, освітнім і соціолінгвістичним вимірами [13, с.31-56]. Дослідниця запропонувала до використання новий термін, який схвально прийняла наукова спільнота «*The Continua of Multilingual education*», де *Continua* – сукупність впливових чинників і варіантів, у їх неперервному розвитку і взаємодії [13, с.23]. На думку Я.Сеноз відмінності у існуючих варіантах багатомовної освіти виникають під впливом багатьох соціокультурних чинників, бо вони нерозривно пов'язані із розвитком суспільства.

Залежність між соціальним статусом виучуваних мов і особливостями протікання навчального процесу, зокрема застосуванням навчальних стратегій

встановила **С.Стратілакi** (*Sofia Stratilaki*) на прикладі тримовних франко-німецьких шкіл із навчанням англійської мови у Франції та Німеччині. Основним є положення: багатомовна освіта лише тоді буде успішною, якщо когнітивний потенціал багатомовності відкрито і повністю визнано на соціальному рівні [24].

В останні десятиріччя у зв'язку із потужними глобалізаційними та інтеграційними процесами склад населення європейських країн став багатомовним та багатокультурним. Ситуація, коли в одному класі навчаються представників відразу кількох мовних спільнот, для яких виучувана мова є мовою походження, чи близькою мовою, а для інших іноземною, стала звичною. Тому намітилася тенденція користуватися позначками *L1*, *L2*, *L3* і так далі (*Ln*). Згадані вище роботи вчених заклали основи процесу формування багатомовності сучасних європейських школярів. Реалізувати завдання з формування багатомовності молодих європейців призвана *багатомовна освіта* (*plurilingual education, multilingual education*), яку фахівці Ради Європи визначають як складне поліфункціональне явище, спосіб навчання, що ставить за мету розширення мовного репертуару кожної особистості для застосування у житті, формування світогляду, розширення можливостей для соціалізації. Розвиток багатомовної освіти став засобом не лише розширення мовного репертуару учнів, а і соціально-культурної взаємодії, розвитку міжкультурної компетентності. За таких умов усе більшої включеності в національні освітні системи набувають мови міжнаціонального спілкування. Особливе місце у такому контексті посідає американський варіант англійської мови, який займає позицію засобу міжкультурної комунікації, виконуючи лише комунікативну функцію, а репрезентативну функцію залишає рідній мові особи [8].

На розвиток багатомовної освіти впливає також той чинник, що серед міжнародних мов домінують нині мови, на яких створена західна культура — це англійська, німецька, французька, російська, але в майбутньому можливі

зміни в бік інших мов, зокрема арабської та китайської. Така комунікативна ситуація значно впливає на сучасні процеси соціалізації індивіда, засвоєння ним норм та цінностей, активного включення в соціум країн Європи. Завдяки опануванню нових мов та ознайомленню із культурними особливостями носіїв, горизонти соціалізації багатомовців значно розширюються, збагачується їх світогляд. Слід згадати також про існування явища «економізації мовних вмінь», яке стосується залежності заробітної платні сучасних робітників у багатьох галузях від наявності у них компетентності у кількох мовах [8]. За умови опанування англійською та іншими «світовими мовами» із застосуванням «сильних» адитивних форм навчання, які передбачають збереження рідної мови учнів, багатомовна освіта відкриває доступ до сучасних інформаційних засобів і створює умови для повноцінної соціалізації учнів різних націй у країні проживання та спілкування з світом.

Висновок. Отже, процес формування багатомовності в умовах багатомовної освіти в країнах Західної Європи відбувається з обліком засад, які сформовані в роботах фахівців соціолінгвістичного напрямку, і охоплюють соціальну сторону усіх існуючих лінгвістичних проблем. Багатомовна освіта школярів як освітній феномен: включає глибоке опанування кожним школярем *рідною мовою*, бо кожна особа має емоційний зв'язок з рідною мовою, а формування мисленнєвих процесів відбувається саме рідною мовою; передбачає формування здатності *послугуватися ще щонайменше двома мовами*, серед яких державна чи офіційна мова країни проживання та міжнародна мова. Це спричинено необхідністю спілкування і взаєморозуміння з представниками різних народів і культур, потребою соціалізації у країні проживання та європейському суспільстві, наявністю явища «економізації мовних вмінь», бажанням кожної особи досягти академічного та професійного успіху.

Використані джерела

1. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень : підручник / Ф.С.Бацевич. — 2-ге вид., стереотип.- К.: ВЦ «Академія»,— 2011. 240с.
2. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие //Новое в лингвистике. Вып.6 Языковые контакты. — М., 1972. С. 25-60.
3. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства : підручник. — 2-ге вид., стер. / Ю.О. Карпенко . — К. : ВЦ «Академія», 2009. — 336 с. (Серія «Альма-матер»).
4. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абриси. — Київ: ВіРА ІНСАЙТ, 2000. — 444с.
5. Масенко Л.Т. Нариси з соціолінгвістики — К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія». — 2010. — 242с.
6. Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика: Пособие для студентов гуманитарных вузов и учащихся лицев / Н.Б.Мечковская. —2-е изд., испр. — М: Аспект Пресс, 1996. — 207с.
7. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах [Текст]. Укладачі Яременко В.В.; Сліпущко О.М. Київ, Видавництво «Аконіт», 1998.
8. Першукова О. Влияние глобального английского языка как средства межкультурной коммуникации на развитие многоязычного образования в Европе /Першукова О.А. //Научные исследования и разработки. Современная коммуникативистика. Россия (Москва) — 2013. — №4(5). С.25-31.
9. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Селіванова. — Наукове видання: Довкілля — К, 2006. — 716с.
10. Швейцер А.Д. Современная социолингвистика: Теория, проблемы, методы. Изд.2-е. — М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. — 176с.

11. Щепилова А.В. Теория и методика обучения французскому языку как второму иностранному: учеб. пособие для студентов вузов, обучающихся по специальности 033200 «Иностранный язык» /А.В. Щепилова. — М. : Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 2005. — 245с.
12. Beacco J.-C. Guide for the development of language education policies in Europe: from linguistic diversity to plurilingual education. Reference study. © Council of Europe, 2005. — 24p.
13. Cenoz J. Towards Multilingual Education: Basque Educational Research from an International Perspective.//Jasone Cenoz: Multilingual Matters, 2009. — 288p.
14. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment. Council of Europe, 2001. — 274p.
15. Fishman J. Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Threatened Languages. / Joshua Fishman. Multilingual Matters, 1991. — Reprinted 1997. — 431p. (pp394-396)
16. From Linguistic Diversity to Plurilingual Education: Guide for Development of Language Education Policies in Europe. Executive Version. / Michael Byram, Council of Europe. — 2007. — 51p.
17. Herdina Ph., Jessner U. A Dynamic Model of Multilingualism. Perspectives of Change in Psycholinguistics/Plilip Herdina, Ulrike Jessner Multilingual Matters, 2002. — 183p.
18. Hymes D.H. On Communicative Competence. [Электронный ресурс]. / J.B.Pride and J.Holmes (ed.) Sociolinguistics. Selected Readings. Harmondsworth: Penguin, 1972. — P.269-293. Режим доступа: <http://wwwhomes.uni-bielefeld.de/sgramley/Hymes-1.pdf> (14.03.2013)
19. Kloss, H. Bilingualism and Nationalism// Journal of Social Issues. 1967. — Vol 234, Issues 2, P.39-47

20. The Exploration of Multilingualism. Development of research on L3, multilingualism and multiple language acquisition. /Aronin Larissa, Huheisen Britta. — John Benjamin's Publishing Company. – Amsterdam /Philadelphia. — 2009. — 177p.
21. Piketh A. P. A Study using bilingual typologies to determine the nature of Dutch Bilingual Education. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://europeesplatform.nl/tto/wp-content/uploads/sites/6/2013/09/Andre-Piketh-2006-def.pdf>
22. Phillipson R. Realities and Myth of Linguistic Imperialism / Robert Phillipson. //Journal of Multilingual and Multicultural Development. Vol. 18, №3. — 1997. — P. 238-247.
23. Skutnabb-Kangas, Tove Social Justice through Multilingual education/ Ed. Skutnabb-Kangas, T., Phillipson R. at al. Multilingual Matters, 2009. —389p.
24. Stratilaki S. Representations of Plurilingual Competence and Language Use in Dynamic Trilingual Education: The Case of French-German Schools in Buc and Saarbrücken. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zif.spz.tu-darmstadt.de/jg-11-1/beitrag/stratilaki1.htm>
25. Tomlinson, John Globalisation and cultural Identity. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.polity.co.uk/global/pdf/GTReader2eTomlinson.pdf>

Короткі відомості про автора

Автор — Першукова Оксана Олексіївна

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, докторант,
Інститут педагогіки НАПН України, м. Київ.

Адрес: вул. Артема 52-Д. Електронна пошта: pershoksy@mail.ru

**SOCIOLINGUISTIC FOUNDATIONS OF PUPILS'
PLURILINGUALISM FORMATION IN WESTERN EUROPEAN
COUNTRIES**

The article is devoted to exploration of the sociolinguistic foundations of plurilingualism formation in the context of multilingual education in Western European countries. The author begins with the considerations of the sources of scientific research in which language was studied in relation to social phenomena. Such researches allowed deeper insights into the nature of language and identified the conditions for its existence and dynamics in society. A special attention is given to the clarification of the terms.

This paper is concerned with current trends in sociolinguistics connected with critical theories of language and culture aspects in the context of existing hierarchy of languages, in particular the English language globalization. Attention to the works which define the basis for the development of multilingualism in the context of plurilingual education in Western European countries is paid. Modern views of European educational scholars are analyzed. In the contexts of the study significant are patterns of languages co-existence in today's society, the role multilingualism in Western European countries, the effect of several languages in the process of pupils' socialization. Multilingual education of pupils in Western European countries is a complex multifunctional educational phenomenon, the way of learning aimed at pupils' plurilingualism development. This phenomenon includes a deep pupils' mastery in their native language, because each person has an emotional connection with their native language, provides forming the ability to use at least two other languages including official language of the country of residence (for children with migrant backgrounds) and the international language (or some of them). English occupies very special position as a language of intercultural communication, performing the communicative function and leaves the representative one to the mother tongue. This is caused by the needs of communication with representatives of different nations and cultures, necessity of socialization in the country of residence and European society, the presence of the phenomenon of "economization of

language skills" and the desire of every person to achieve academic and professional success.

Key words: plurilingual education, multilingualism, plurilingualism, bilingualism, diglossia, sociolinguistic foundations.

The author — Pershukova Oksana Oleksiyivna

Candidate of Pedagogics, Senior scientific researcher, Doctoral student, Institute of Pedagogics NAPS of Ukraine, Kyiv. Address: Artema str. 52-D. e-mail: pershoksy@mail.ru